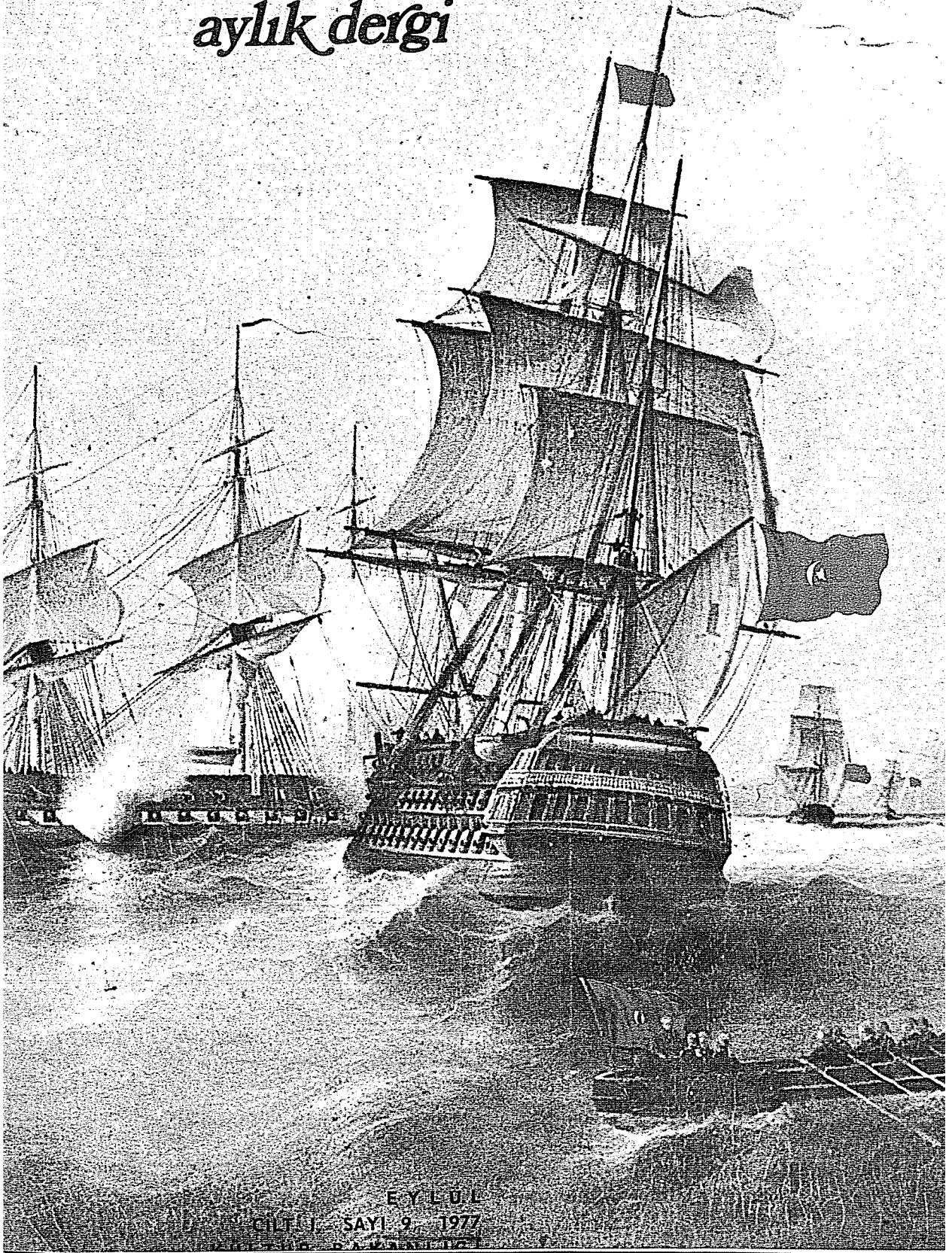

MİLLÎ KÜLTÜR

aylık dergi

EYLÜL

MİLLÎ KÜLTÜR SAYI 9 1977

YAYIN KURULUŞU

MİLLİ KÜLTÜR

AYLIK DERGİ

Yıl : 1, Cilt : 1, Sayı : 9
Eylül 1977

İmtiyaz sahibi :
Kültür Bakanlığı adına
Prof. Dr. Emin Bilgiç

Yazı Kurulu :
Prof. Dr. Emin Bilgiç
Prof. Dr. Mehmet Altay Köymen

Yazı işlerini fiilen idare eden
Mes'ul Müdür :
Ahmet Yüzendağ

Teknik Müdür
ve
Yazı Kurulu Sekreteri :
Sadı Bayram

Teknik Sekreter :
Süleyman Yurdakul

İdare Yeri :
Ataç Sokak, No. 32, Kat: 2
Tel : 25 32 60 / 82 — 18 85 25
Yenişehir — ANKARA

Fiatı : 10 TL.
Dış Memleketlere : 1,5 \$
Abone : Yıllık 100 TL.
Dış Memleketlere : 15 \$

Gönderilen yazılar iade edilmez.
Yazılar, Yazı Kurulu Sekreteri
adına gönderilmelidir.

Dizgi ve Baskı

ONGÜN KARDEŞLER MATBAACILIK SANAYİ
TEL : 18 48 31 — 25 54 15 — ANKARA

KAPAK RESMİ

Preveze Zaferinin 439. Yıldönümü Münasebetiyle (!)

Preveze Deniz Savaşı Tablosu

Osmanlı - Türk Donanması.
(Dolmabahçe Saray'ında bulunan Tablo'nun
ressamı belli olmadığı gibi, hangi savaşa
ait olduğu da belli değildir.)

İÇİNDEKİLER

SAYFA

Prof. Dr. Emin Bilgiç	
Tarih Şuuru Açısından Millî Zaferler	2
Prof. Dr. Mehmet Kaplan	
İstiklâl Marşı	6
Doç. Dr. İnci Enginün	
Ziya Gökalp ve Halide Edip Adıvar	10
Doç. Dr. Birol Emil	
Ziya Gökalp'de «Muasırlaşmak» Fikri ve Öncesi	17
Prof. Dr. Mehmet Altay Köymen	
Miriyokefalon Meydan Muharebesi	26
Prof. Dr. Bahaeddin Ögel	
Mete'nin Oğlu Gökhan	30
Doç. Dr. Zekeriya Kitapçı	
Aşağı Türkistan'ın Türk - İslâm Medeniyetindeki Yerine Kısa Bir Bakış	33
İsmet Binark	
Preveze Zaferi	36
Nazik Erik	
Millî Bünyemizi Kemiren Batılılaşma Sıtması	44
Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan	
Divân Edebiyatı	48
Ayhan İnal	
Elele (Şiir)	51
İlhan Geçer	
Tanbûri Cemil Bey (Şiir)	51
Orhan C. Tuncer	
Konya - Ilgın - Beykonak Köyü Dediği Mahmut Sultan Mescidi	52
Lütfi Göker	
Beyrûni	55
Nâhid Aybet	
Rubai	57
Nejat Muallimoğlu	
Bir Muhafazakârın İnanışları	62
Süleyman Ârif Emre	
Şikâyet (Şiir)	67
Feyzi Halıcı	
Narçiçeği (Şiir)	67
Tahir Kutsi Makal	
Bânazlı Âşık Nuri, Pîr Sultan Abdal'ın Durdine Yanıyor	68
Semih Sergen	
Tiyatro Sorunlarımız - Turneler	70
Genç Kalemler	71
Zeki Alan	
Özüm Gibi (Hikâye)	73
Kitaplar Arasında	
Nâil Tan	75
Erdoğan Tan	77

PREVEZE ZAFERİ,
TÜRK'ÜN
ASKERİ GÜCÜNÜN
YALNIZ
KARADA DEĞİL,
DENİZDE DE
BÜYÜK BİR
KUDRET
OLDUĞUNU
ORTAYA KOYMASI
BAKIMINDAN
MİLLİ TARİHİMİZDE
MÜMTAZ BİR
YER İŞGÂL EDER.
BU ZAFER,
AYNI ZAMANDA
ASIRLARCA
DEVAM EDEN
HİLÂL - SALİB
MÜCADELESİNDE,
HİLÂL'İN
DENİZDE DE,
SALİB'E ÜSTÜN
GELDİĞİNİ
İSPAT EDEN
BÜYÜK BİR
TARİHİ HÂDİSEDİR.
PREVEZE ZAFERİ
İLE TÜRKLER,
DÖRT ASIRDAN BERİ
MÜSLÜMANLAR'IN
ELİNDEN ÇIKMIŞ
AKDENİZ
HÂKİMİYETİNİ
HİRİSTİYANLARDAN
TEKRAR
GERİ ALMIŞ
OLDULAR.

Deniz ufkunda bu top sesleri nerden geliyor?
Barbaros, belki, donanmayla seferden geliyor!
Adalardan mı? Tunus'dan mı, Cezâyir'den mi?
Hür ufuklarda donanmış iki yüz pâre gemi
Yeni doğmuş Ay'a bahtıkları yerden geliyor;
O mübârek gemiler hangi seherden geliyor?

Yahya Kemâl Beyatlı
(Süleymâniye'de Bayram Sabahı'ndan)

439. Yıldönümü Münasebetiyle

PREVEZE ZAFERİ

İsmet Binark

ORTA ASYA' dan Anadolu'ya akan cedlerimiz, Malâzgirt Zaferi ile İzmir kıyılarına kadar uzanan toprakları kendilerine vatan yapmışlardır.

26 Ağustos 1071 Malâzgirt Meydan Muharebesi ve zaferi, Türk Devleti'nin temelini atıldığı ve Anadolu'nun Türklüğünü tescil edildiği, Türk Ordusu'nun kanı ve canı pahasına, millî şeref ve namusu uğruna kazanılmış, Türk tarihinin en mühim hâdiselerinden biridir. Zira bu zafer, Anadolu'nun kesin olarak Türkleşmesinde en mühim âmil olmuş, bu sayede Anadolu Türkleri'nin ebedî yurdu haline gelmiştir.

Bu büyük zaferdir ki, Türkleri kısa bir zaman içerisinde Marmara kıyılarına ve İstanbul önelerine getirmiştir.

Anadolu'nun fethinde ve bir Türk vatani haline gelişinde Malâzgirt Zaferi kat'i bir dönüm noktasıdır. Bu zaferden çok kısa bir zaman sonra Anadolu, pek az bir kısmı müstesna tamamen Türkler'in eline geçmiş bulunuyordu. Anadolu Türkleşiyor, böylece Türk Milleti bir daha ayrılmayacak şekilde yeni bir anayurt kurmuş oluyordu.

Bilindiği gibi, Türkler Orta Asya'da buldukları sırada denizci bir millet değillerdi. Ancak Anadolu'nun fethi ile birlikte, deniz kıyılarına yerleşmeğe başlarken, deniz kuvvetlerine de sahip olmanın lüzumunu anladılar. Böylece deniz kuvvetlerini kurmaya başladılar. İşte Türk denizcilik tarihinin şeref sayfaları bundan sonra yazılmağa başlamıştır.

Denizciliğin dünya siyasetindeki büyük önemini ve milletler için zenginlik, refah kaynağı olduğunu sezen Selçuk Türkleri zamanında, ilk Türk tersane ve deniz üssü İzmir'de Çaka Bey tarafından kurulmuştur. Ege Denizi'nde Bizanslılara ilk yenilgiyi tattıran Çaka Bey, ilk Türk Amiralidir.

Türk devletleri arasında en büyük deniz kuvvetini kuran ise, Osmanlı Devleti'dir. Türkler, Osmanlı İmparatorluğu zamanında

yükselmişti. Yavuz Sultan Selim'in doğu ve güney siyaseti, Fâti'h'in eserini tamamlamış; bu arada Barbaros kardeşlerin Ce-

ros, daha önce 1518'de Yavuz Sultan Selim'e bir elçi göndererek zapt ettiği toprakların Osmanlı Devleti'nin bir eyaleti olarak kabul olunmasını dilemişti. Bu isteği Yavuz tarafından kabul olduğu gibi, kendisine Beylerbeyliği pâyesi ve Anadolu'dan asker toplama izni verilmiş, ayrıca silâh yardımında bulunulmuştu.

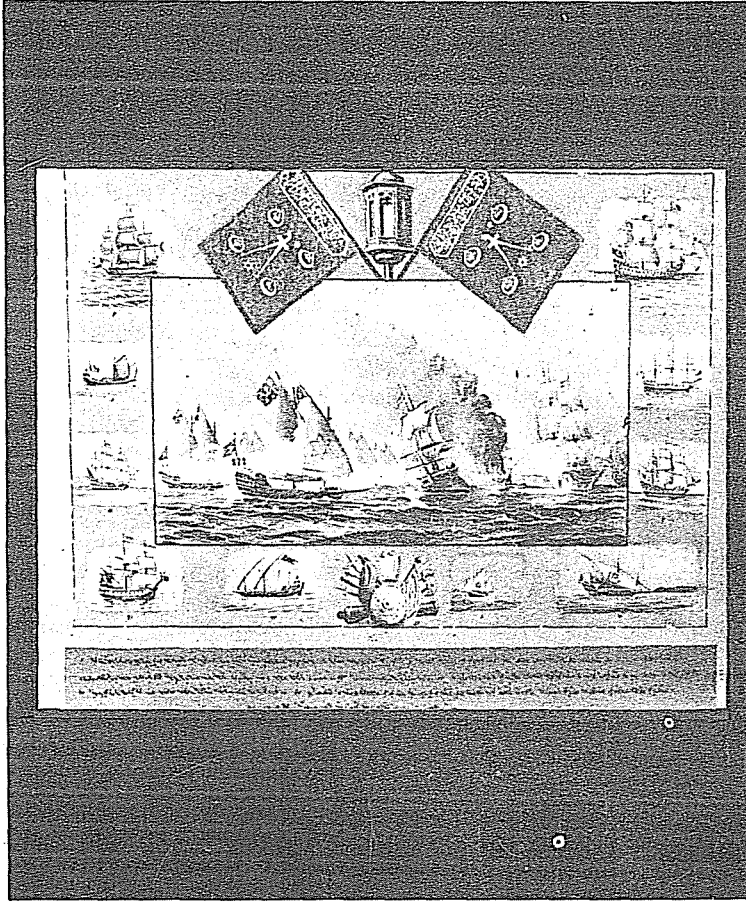
Barbaros 1520'den sonraki yıllarda, Hıristiyanlık âlemini şaşkırtan fevkalâde zaferler kazandı. Cezayir ve Tunus'a yerleşmeğe çalışan Avrupalıları burarlardan söküp attı. Kanuni, Macaristan'ı vururken, o'da aynı yılda Akdeniz'in kuzey kıyılarını vuruyor, Hıristiyan donanmalarını saf dışı bırakıyordu.

Barbaros Hayreddin Paşa bununla da iktifa etmiyor, Hıristiyan zulmüne karşı ayaklanmış olan Endülüs Müslümanlarının yardımına koşuyor ve yetmiş bin müslümanı Kuzey Afrika sahillerine salimen çıkarıyordu.

Barbaros, 1533 yılında Kanuni Sultan Süleyman tarafından bir hatt-ı hümayun ile İstanbul'a çağırılmış ve aynı yılın ortalarında, büyük merasim ve şenliklerle karşılanmış ve Kanuni'nin huzuruna kabul edilmiştir. Daha sonra, bu sırada Halep'te bulunan, Sadrâzam İbrahim Paşa'nın daveti üzerine onun yanına gitmiş ve burada merasimle Cezayir Beylerbeyi pâyesi ile «Kapudân-ı Deryalığa» nasp olunmuştur.

Barbaros bundan sonra da, Akdeniz'de düşman donanmalarını ve Avrupa kıyılarını vurmaya devam etmiş, onun kumandasındaki Osmanlı Donanması'nın bütün İslâm âlemini sevince gark eden zaferleri, Hıristiyanları mâteme boğmuştur.

Akdeniz'deki Türk hâkimiyetine son vermek isteyen Almanya İmparatoru ve İspanya Kralı Charles - Quint (Şarlken) çok büyük bir donanma hazırlamıştı. İspanya, Almanya, Venedik, Portekiz, Ceneviz, Papalık, Flo-

Barbaros'un Bayrağı

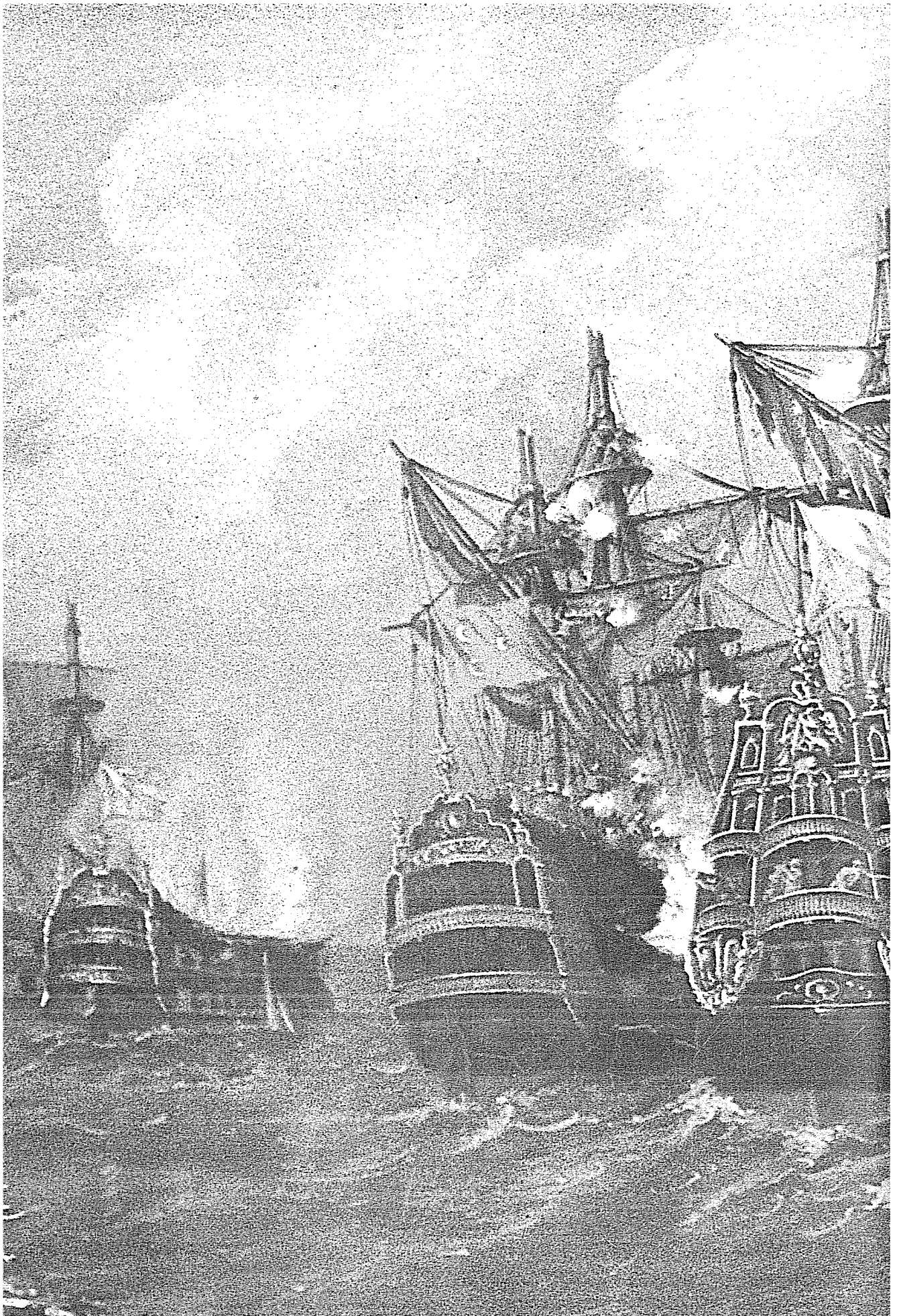
Bayrak üstündeki yazı :
«Allah katından bir yardım ve yakın bir zafer vardır.
Ey Muhammed!
Mü'minlere müjde ver.»
(Kaynak : Es-Saf Süresi, Âyet : 13)

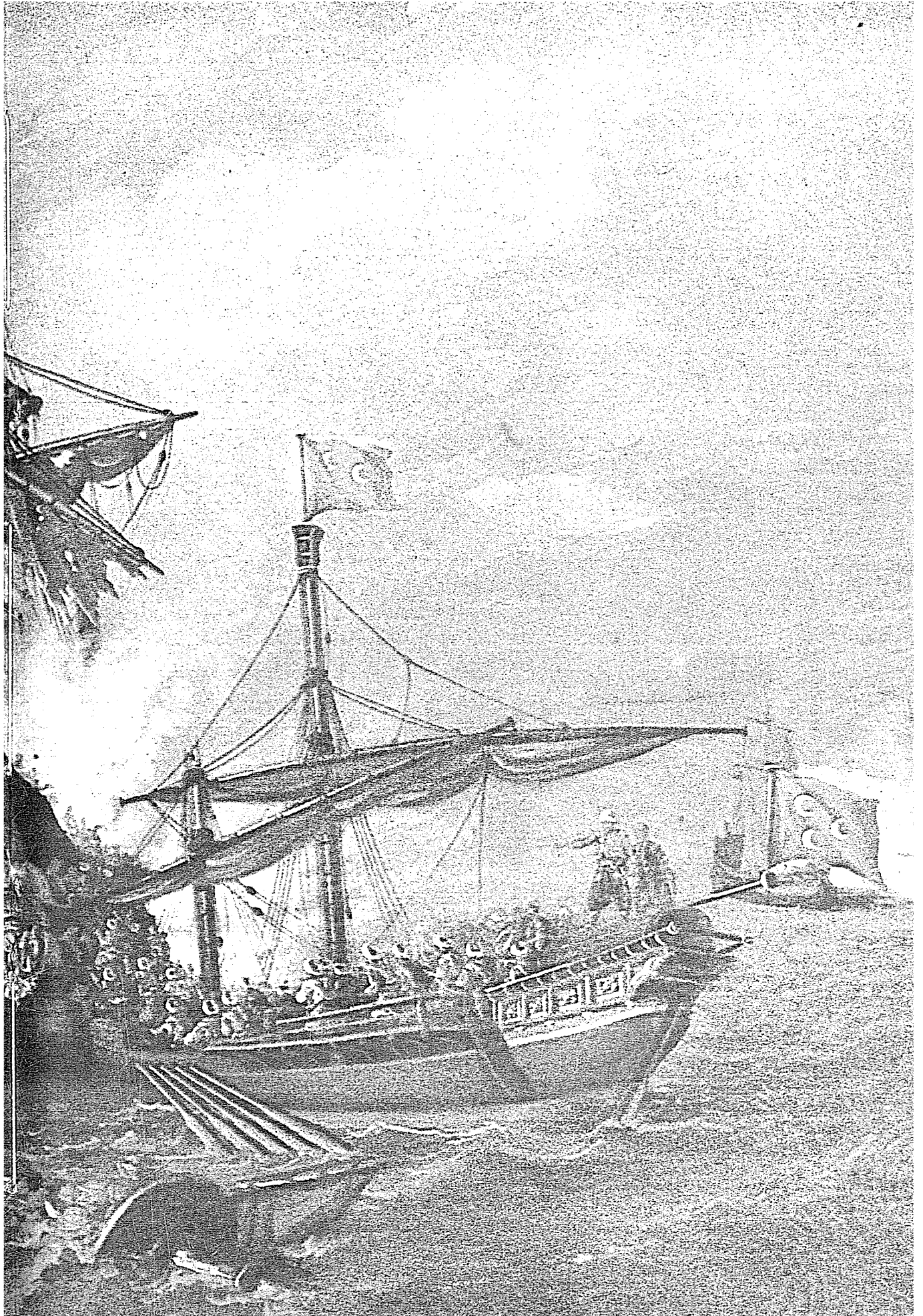
dünya tarihinin en büyük ve en kudretli donanmasını kurmuşlar, Türk denizcileri Akdeniz'i bir Türk gölü haline getirmişlerdir. XVI'ncı asrın ortalarında, Türk denizciliği kudretinin zirvesine ulaşmış, Avrupa donanmalarına karşı mutlak bir üstünlük kazanmıştır. Osmanlı Devleti bu sırada, İktisadi ve askeri gücü bakımından dünyanın diğer büyük devletleri ile eşit bir seviyeye

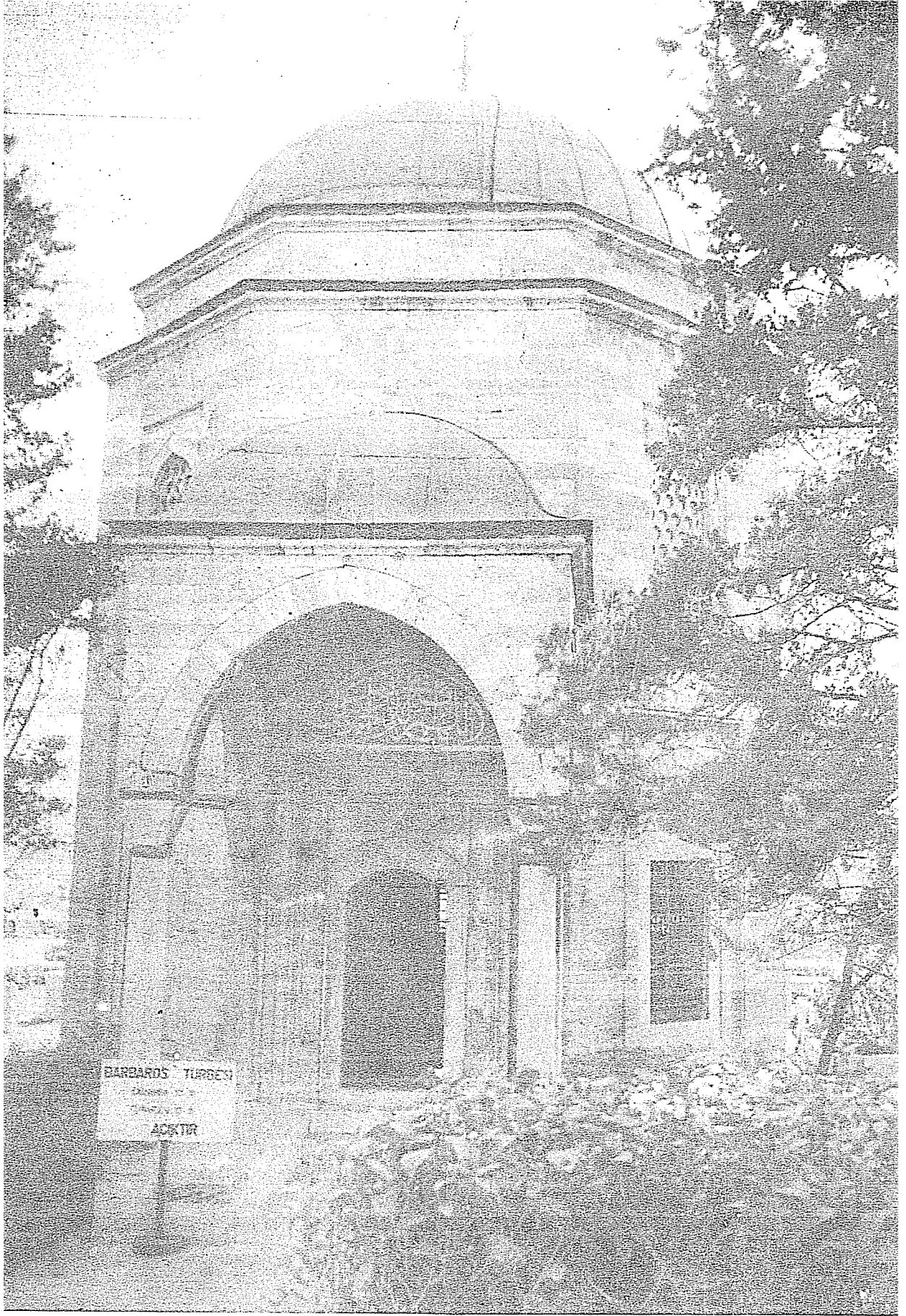
zayıf'de güçlü bir deniz devleti kurmaları da, Türkler'i Batı Akdeniz'de söz sahibi yapmıştı.

Akdeniz'e hâkimiyet, Türk'ün cihangirlik dâvâsında dalına başta gelen gaye ve hedef olmuştur. Akdeniz hâkimiyetinde, başlangıçta, Osmanlı Devleti'nin emrinde olmayan Barbaros Hayreddin ve etrafındaki denizcilerin büyük rolü olmuştur. Barba-

Orta sayfada; Preveze Deniz Savaşı Tablosu; önceki sayfada, Beşiktaş, Barbaros Âbidesi; üstte Barbaros'un Türbesi görülüyor.

ransa ve Malta donanmalarından kurulmuş bu armadanın başına, XV'inci asırda Avrupa'nın en namli denizcilerinden olan Cenevz Dukası Andrea Doria getirilmişti. Haçlılar, Doria'nın zaferinden öylesine emindiler ki, zaferden sonra Osmanlı topraklarını aralarında ne şekilde paylaşacaklarını bile kararlaştırmışlardı.

Barbaros, bu Haçlı armada-sına, 25 Eylül 1538 tarihinde Yunan denizinde, Preveze açıklarında karşı çıktı.

Türk donanması; Firkate (her küreğini 2 - 3 kişinin çektiği, 10 ile 17 çifte sıra kürekli savaş çektirisi), Kadırga (her küreği 4 - 5 kişi tarafından çekilen, 22 - 24 çifte sıra kürekli savaş çektirisi) ve Başarda (her küreği 6 - 7 kişi tarafından çekilen, 26 ile 30 çifte sıra kürekli kumandan gemisi) olmak üzere 122 parça gemiden müteşekkildi. Çektiri sınırından bu gemilerin baştarafında üçer adet uzun menzilli top bulunuyordu. Türk donanması, forsalar dışında 20 bin askerden ibaretti. Kaptan-ı Derya Barbaros Hayreddin Paşa orta kanatta, oğlu Hasan Reis ile, mânevî oğlu diğer Hasan Reis yanındaydı. Sağ kanada Salih Reis, sol kanada büyük coğrafyacı ve matematik bilgini Seydi Ali Reis, yedeğe de Turgut Reis komuta ediyorlardı. Turgut Reis'in yanında Murad, Sâdik ve Güzelce Mehmed Reisler bulunmaktaydı. Türk Kaptan-ı Deryası, bütün kanatlara hâkimdi. Bu başlangıçta, Barbaros'un tâbiye üstünlüğünü ele geçirdiğini gösterir.

Haçlı armadasını teşkil eden gemiler hakkında Avrupa kaynakları değişik rakamlar vermektedirler.

Hammer, «Hıristiyanlar kuvvetçe çok üstün idiler; zirâ Venediğin 80, Papa'nın 36, İspanya'nın 50 Kadırga'sı vardı» diyor ve Yelkenli Harp Gemileri'nin sayısından bahsetmiyor.

Amiral Jurien de la Graviere ise, «Portatet Barbarosse Les

Corsaires Barbaresques et la Marine de Soliman le Grand» adlı eserinde, 260 harp sefinesi, 2500 adet top ve 60 bin asker olduğunu yazmaktadır. Bazı yerli ve yabancı kaynaklar ise, Haçlı donanmasının 600'den fazla gemiden kurulmuş olduğunu yazar.

Bu rakamlar ışığındaki mukayeseden anlaşılacağı üzere, Haçlı armadası gemi, top ve asker sayısı olarak Türk donanmasına üstündür.

Barbaros, muharebeden önce bütün reislerini Kaptan-ı Derya başardasına çağırmış, gemi, silâh ve asker üstünlüğü olan düşman donanmasının, tâbiye üstünlüğü ile safdışı edilebileceğini söylemiştir. Bu muazzam Haçlı armadası mağlup edildiği takdirde, Akdeniz'de mutlak bir Türk hâkimiyeti tesis edilmiş olacaktır.

Muharebenin başlangıcında rüzgârı arkadan alan Haçlı donanması, görülür bir üstünlük elde etmişti. Ancak kısa bir süre sonra talih, Türkler'e güldü. Rüzgâr yön değiştirdi ve Barbaros muharebenin üstünlüğünü ele geçirdi. Bütün kanatlarda hâkim olan Barbaros Hayreddin Paşa; hafif, yollu, manevra kabiliyeti yüksek ve uzun menzilli gemileri ve kendi dehâsına has manevraları ile, düşman donanmasını beş saat gibi çok kısa bir süre içerisinde safdışı etti. Türk kadırgalarının uzun menzilli topları ile önce delik deşik edilen düşman gemileri, daha sonra, Turgut Reis'in de katıldığı Türk çevirmesi içersine alındı. Haçlı gemilerinin bir kısmı zaptedildi, bir kısmı da batırıldı. Savaş çetin, zafer ise kesindi! Davullar cenk havası çalıyor. Semâya yükselen tekbir sesleri, top seslerini bastırarak Preveze sahillerini inlm inlm inletiyordu.

Bu büyük açık deniz muharebesini tamamen kaybettiğini anlayan Ceneviz'li meşhur Amiral Andrea Doria ise, gece ka-

ranlığından istifade ederek muharebe alanından kaçmaktan başka çare bulamamıştı.

Büyük zaferin müjdesini vermek için Barbaros, oğlu Hasan Reis'i Kanunî Sultan Süleyman'a gönderdi. Kanunî, 8'inci Boğdan Seferi'nden Edirne'ye dönüyordu. Osmanlı - Türk Ordusu Tunca üzerinde Yanbolu Konağı'nda iken, Hasan Reis ordugâhâ geldi ve Cihan Padîşahı'nın huzuruna çıkarak el öpüp, Barbaros'un ağzından yazılmış zafer-nâme'yi okudu. Kanunî, Allah'a şükür ve hamd ifadesi olarak bunu ayakta dinledi ve Preveze Zaferi'ni «Cihâd-ı Ekber» olarak ilân ettirdi. Gönderttiği Fetih-nâmelerle, bu zaferin İmparatorluk hudutları içersinde büyük şenliklerle kutlanmasını emretti.

İngiliz tarihçisi Lane Poole «The Barbary Corsair's» adlı eserinde, bu muharebeden bahsederken diyor ki: «Preveze Muharebesi, Türkler için çok büyük bir muzafferiyettir. Bütün Hıristiyan devletlerinin yüzlerce gemiden mürekkep ve muazzam donanması, Barbaros'un idare ettiği Türk donanması önünden kaçmıştır ve bir kere daha cihana ispat edilmiştir ki, Türk donanması Akdeniz'de mağlup edilemez...»

Preveze Zaferi, Türkün askeri gücünün yalnız karada değil, denizde de büyük bir kudret olduğunu ortaya koyması bakımından millî tarihimizde mümtaz bir yer işgal eder. Bu zafer, aynı zamanda asırlarca devam eden Hilâl - Salib mücadelesinde, Hilâl'in denizde de, Salib'e üstün geldiğini ispat eden büyük bir tarihî hâdisedir. Preveze Zaferi ile Türkler, dört asırdan beri Müslümanların elinden çıkmış Akdeniz hâkimiyetini Hıristiyanlardan tekrar geri almış oldular.

Preveze Zaferi'nin 439'uncu yıldönümünde, başta Preveze'nin şanlı kahramanı Barbaros Hayreddin Paşa olmak üzere, bu zaferin aziz gazi ve şehitlerini bir kere daha rahmetle anarız.